

Finansdepartementet november 2003

Uppdatering av Sveriges konvergensprogram

REGERINGSKANSLIET

REGERINGSKANSLIET

Finansdepartementet

Uppdatering av Sveriges konvergensprogram

November 2003

I Inledning

I enlighet med rådets förordning (EG) 1466/97 överlämnade Sverige i december 1998 sitt konvergensprogram. Programmet utvärderades och godkändes av rådet under våren 1999. Enligt rådets förordning skall en uppdatering av konvergensprogrammet inlämnas årligen. Uppdateringar överlämnades i november åren 1999 till 2002 och godkändes tidigt följande år. Föreliggande uppdatering har utarbetats parallellt med budgetpropositionen för 2004 som förelades riksdagen den 22 september 2003. Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Uppdateringen av konvergensprogrammet baseras på den bedömning av den svenska ekonomin som redovisas i budgetpropositionen för år 2004. Prognosarbetet slutfördes den 12 september. Denna bedömning innebär att utsikterna för 2003 har försvagats jämfört med prognosen i det uppdaterade programmet 2002. Bedömningen för 2004 innebär att aktiviteten i den svenska ekonomin beräknas öka, men svagare än vad som prognoserades i förra årets program. Den ekonomiska politikens inriktning och de budgetpolitiska mål som presenterades i konvergensprogrammet 1998 ligger fast. Detta innebär bl.a. att de offentliga finanserna skall uppvisa ett överskott på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel och att de statliga utgifterna inte skall överstiga de uppsatta utgiftstaken.

II Den ekonomiska politikens ramar och mål

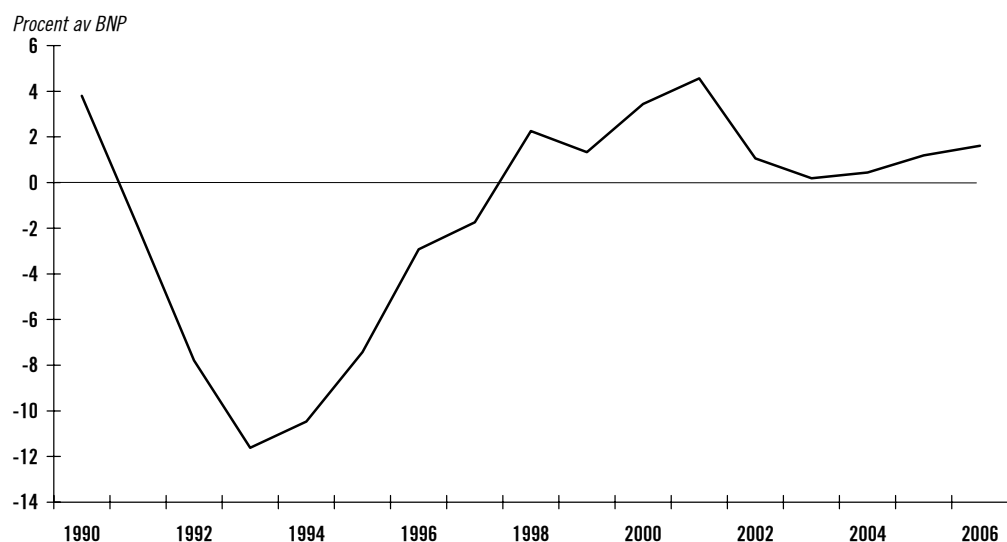
Den ekonomiska politiken är fortsatt inriktad på full sysselsättning och ökat välbefinnande genom god och uthållig tillväxt. En förutsättning för att detta skall uppnås är stabil prisutveckling och sunda offentliga finanser. Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar skall stärkas så att målet om 80 procents reguljär sysselsättning och en halvering av socialbidragsberoendet nås.

Enligt Stabilitets- och tillväxtpakten skall medlemsstaterna eftersträva offentliga finanser som i ett medelfristigt perspektiv befinner sig nära balans eller i överskott. Den svenska riksdagen har ställt sig bakom regeringens mål om ett överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Ett sådant överskott skapar en stabil grund inför de utmaningar som följer av att andelen äldre i befolkningen ökar kraftigt framöver. Överskottet ger också en säkerhetsmarginal i de offentliga finanserna så att det är möjligt att möta en lågkonjunktur med motverkande finanspolitik.

I 2003 års vårproposition angav regeringen att ett preciserat mål för överskottet fortsättningsvis kommer att föreslås endast för nästkommande budgetår och inte som tidigare på tre års sikt. För att säkerställa det övergripande målet föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2004 att den offentliga sektorns finansiella sparande, mätt med periodiserade skatter, skall uppgå till minst 0,5 % av BNP 2004. Inriktningen av finanspolitiken innebär att det periodiserade överskottet beräknas uppgå till 0,6 % av BNP 2004. Därmed lämnas en viss marginal för osäkerhet i prognoserna. Vid en snabbare återhämtning av konjunkturen än vad som nu förutses, kommer överskottet att bli högre.

Statistiska Centralbyrån kommer fortsättningsvis att redovisa det finansiella sparandet med fullt ut periodiserade skatter. Det innebär att skatter och avgifter hänförs till det år skattskyldigheten uppkommer. Därmed underlättas tolkningen av skatternas samband med ekonomins reala utveckling. Överskottsmålet för 2004 anges i periodiserade termer för att underlätta uppföljningen.

Diagram 1: Den offentliga sektorns finansiella sparande

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

Det övergripande överskottsmålet på 2 % av BNP över en konjunkturcykel ligger fast. Målet om ett överskott på 2 % av BNP började gälla 2000. Under perioden 2000–2006 uppgår det genomsnittliga överskottet, mätt som periodiserat finansiellt sparande, till 1,7 % av BNP. Fram till 2006 sker en gradvis åtstramning av finanspolitiken så att det strukturella överskottet når 2 % av BNP 2006. Sammantaget bedöms de beräknade överskotten t.o.m. 2006 ligga i linje med det av riksdagen beslutade övergripande överskottsmålet.

Sedan 1997 tillämpas en ny budgetprocess, med bl.a. av riksdagen fastställda treåriga nominella tak för de statliga utgifterna inklusive utgifterna för ålderspensionerna. De fastställda taken för åren 2004–2006 uppgår till 856, 894 och 931 miljarder kronor eller 33,9, 33,9 och 33,8 % av BNP. De utgiftsbegränsande åtgärder som regeringen och samarbetspartierna tidigare har aviserat för att klara utgiftstaken 2003 och 2004 skall fullföljas.

Fr.o.m. 2000 gäller ett lagstadgat krav på balanserade budgetar för kommuner och landsting.

I den lagstiftning rörande Riksbankens ställning, som trädde i kraft 1999, fastställs att målet för penningpolitiken är att upprätthålla ett fast penningvärde. Lagstiftningen innebär också att en direktion i banken självständigt beslutar i penningpolitiska frågor. Riksbanken har preciserat målet till en inflation på 2 procent, +/-1 procentenhet, mätt med konsumentprisindex (KPI). Riksbanken har förtydligat när det kan finnas skäl att avvika från denna beslutsregel. Det kan gälla om KPI påverkas av tillfälliga faktorer som inte bedöms påverka inflationen varaktigt eller om större avvikelser inträffar och en snabb

återgång till målet skulle vara förenat med stora realekonomiska kostnader. I sådana situationer klargör Riksbanken i förväg hur stor avvikelse från inflationsmålet som kan vara motiverad på 1–2 års sikt.

Resultatet av folkomröstningen om införandet av euron föranleder inga förändringar i den penning- och valutapolitiska regimen. Denna ligger fast. I valutapolitiken beslutar regeringen om växelkurssystemet, medan Riksbanken ansvarar för den praktiska tillämpningen, t.ex. vilken centalkurs som gäller i ett fast växelkurssystem. Sveriges erfarenheter av den nuvarande penningpolitiska regimen, med inflationsmål och rörlig växelkurs, är goda. En knytning av kronan till ERM2 är inte aktuell.

Finanspolitiken

Tillsammans med de i budgetpropositionen föreslagna reformerna och tidigare fattade beslut genomförs utgiftsreformer på ca 11 miljarder kronor 2004, vilket motsvarar 0,4 % av BNP. Större satsningar görs på hälso- och sjukvården, delvis genom öknings av de allmänna bidragen till kommunerna, det internationella biståndet och infrastruktur. Under 2004 genomförs också besparingar och utfasningar av program motsvarande ca 7 miljarder kronor eller 0,3 % av BNP.

Tabell 1: I statsbudgeten föreslagna utgifts- och inkomstreformer 2004

Miljarder kronor

Inkomstreformer		
Skatt på arbete		-1,9
Skatt på kapital		-0,6
Skatt på varor och tjänster		1,3
Övrigt		-0,4
Summa inkomstreformer¹		-1,6
Utgiftsreformer		
U0 ² 1–U0 4	Förvaltning och rättsväsende	1,1
U0 5–U0 7	Internationellt bistånd	1,5
U0 9	Hälso- och sjukvård, social omsorg	1,0
U0 10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	0,1
U0 12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,6
U0 16–U0 17	Utbildning, forskning och kultur	1,1
U0 18	Bostäder	0,1
U0 20	Miljö	0,5
U0 21	Energi	0,4
U0 22	Kommunikationer, inkl. lån	2,8
U0 23–24	Jord- och skogsbruk, näringsliv	0,3
U0 25	Allmänna bidrag till kommuner	1,4
Summa utgiftsreformer		10,8
Finansiering, minskade utgifter		7,3
Utgiftsökningar inklusive finansiering mm.		3,4
Reformer inklusive finansiering		5,1

¹ Bruttoeffekter av regeländringar, periodiserad redovisning.

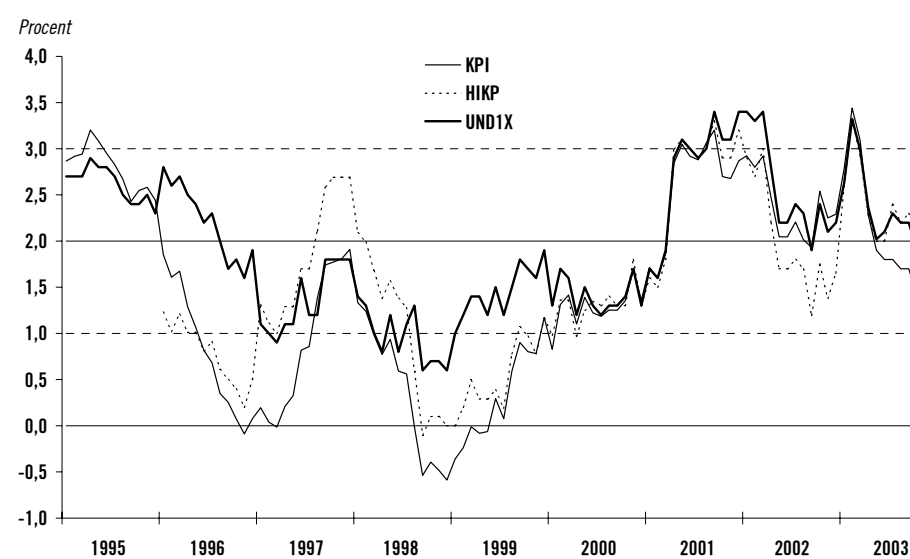
² Utgiftsområde.

Källa: Finansdepartementet.

Under åren 2000–2002 genomfördes de tre första stegen i en reform av inkomstskatten för hushållen. Om det statsfinansiella läget tillåter kommer regeringen senare under mandatperioden att föreslå att det sista steget i denna skattereform genomförs. År 2003 har det kommunala skatteuttaget höjts med ca 8 miljarder kronor. För 2004 föreslås en s.k. grön skatteväxling, som innebär att energiskatterna höjs och arbetsgivaravgifterna och inkomstskatterna sänks i motsvarande grad. Därutöver görs vissa lättnader i förmögenhets- och arvsskatten. De i budgetpropositionen föreslagna skatteförändringarna innebär en minskning av det statliga skatteuttaget med nära 2 miljarder kronor jämfört med 2003. Det kommunala skatteuttaget bedöms samtidigt öka med 2 miljarder kronor.

Sammantaget föreslås för 2004 reformer inklusive finansiering motsvarande ca 5 miljarder kronor eller 0,2 % av BNP.

Diagram 2: Inflationen samt Riksbankens toleransintervall

III Den ekonomiska politiken

Penningpolitiken

Efter terrorattackerna den 11 september 2001 genomfördes en sänkning av styrräntan med 50 punkter till 3,75 %. I februari 2002 signalerade Riksbanken en åtstramning av penningpolitiken mot bakgrund av inflationsutvecklingen och allt fler tecken på en konjunkturuppgång. Under våren 2002 genomförde Riksbanken två räntehöjningar om sammantaget 50 punkter till 4,25 % baserat på en bedömning att ett högt resursutnyttjande hotade inflationsmålet. Under hösten 2002 blev det tydligt att en konjunkturuppgång inte skulle ske och vid ett extra penningpolitiskt möte sänktes räntan med 25 punkter till 4,0 %. Bedömningen att resursutnyttjandet skulle bli lägre än väntat bidrog till ytterligare en sänkning med 25 punkter under 2002. Under 2003 har riksbanken vid tre tillfällen sänkt räntan med sammantaget 100 punkter till 2,75 % mot bakgrund av svag svensk och internationell konjunkturutveckling och svagt inhemskt inflationstryck. I oktober lämnades reporäntan oförändrad på 2,75 % och framöver

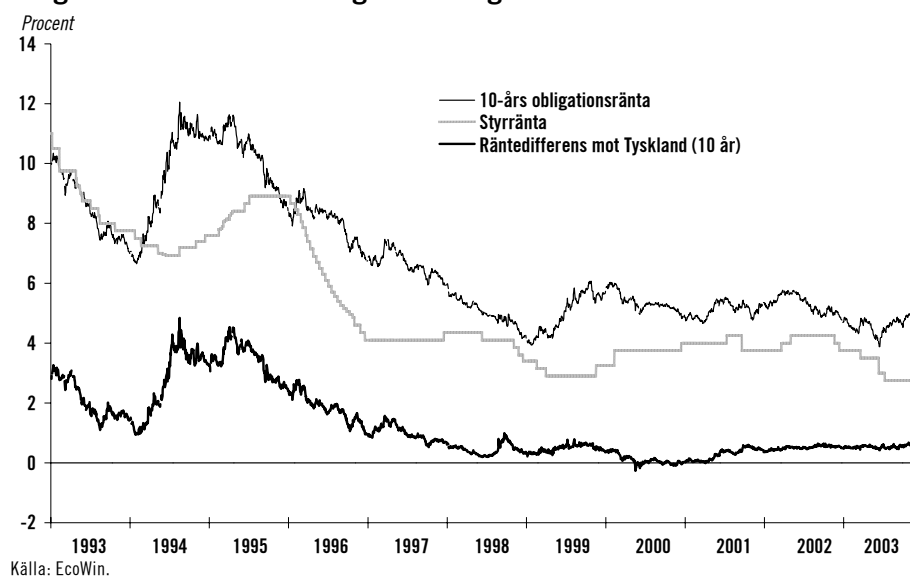
förväntas inflationen vara i linje med inflationsmålet samtidigt som resursutnyttjandet kan bli något högre jämfört med Riksbankens tidigare bedömning.

Inflationen var låg under perioden 1998 till 2000 och understeg då Riksbankens inflationsmål. Under 2001 steg inflationen i huvudsak beroende på tillfälliga effekter. Prisutvecklingen har därefter dämpats markant sedan årsskiftet 2001/02. Det svaga inflationstrycket hänger samman med att prisutvecklingen för både importerade varor och inhemskt producerade varor och tjänster har dämpats. Bakomliggande inhemska förklaringar är dämpade löneökningar, en god produktivitetstillväxt och ett lågt resursutnyttjande. I början av 2003 steg inflationen tillfälligt på grund av höjda energipriser. I oktober 2003 uppgick inflationen mätt med KPI till 1,4 % och med UND1X till 1,9 %.

Marknadsräntorna

Ökad makroekonomisk stabilitet med lägre inflation och starkare offentliga finanser låg till grund för den fallande räntetrenden under 1990-talet. Konjunkturuppgången under slutet av 1990-talet ledde till stigande långräntor under 1999 och inledningen av 2000. Under år 2000 dämpades förväntningarna på tillväxten och räntorna föll tillbaka. De negativa konjunktursignalerna blev fler under 2001 och 2002 präglades av ökad oro på de finansiella marknaderna och fortsatt osäkerhet om styrkan i konjunkturåterhämtningen. Våren 2003 var marknadsräntorna på historiskt låga nivåer, men i takt med att osäkerheten på de finansiella marknaderna började avta steg marknadsräntorna kraftigt under sommaren 2003. Svenska marknadsräntor har legat i linje med den internationella ränteutvecklingen. Under perioden 1997–2001 var trenden för räntedifferensen mellan svenska och tyska räntor fallande. Stigande inflation och inflationsförväntningar i kombination med ökad oro på de finansiella marknaderna andra halvåret 2001 ledde till att räntedifferensen mot Tyskland åter ökade. Sedan 2002 har skillnaden mellan den svenska och tyska 10-årsräntan varit ca 50 punkter. Stabila och sunda svenska offentliga finanser gör att ränteskillnaden bedöms minska något framöver.

Diagram 3: Ränteutvecklingen i Sverige

Kronan

Sverige har sedan november 1992 en rörlig växelkurs, vilket innebär att valutakursen inte är en målvariabel för penningpolitiken. Med ett explicit inflationsmål och rörlig växelkurs bestäms kronans värde, utöver fundamentala faktorer som terms-of-trade och relativ produktivitetstillväxt, också av bl.a. kortsiktiga kapitalflöden. Efter en betydande kronförsvagning 2001, som till stor del kan förklaras av finansiella faktorer, började kronan förstärkas under hösten 2001. Sedan hösten 2002 och under 2003 har kronans utveckling varit relativt stabil. Minskad osäkerhet på de finansiella marknaderna och ett överskott i bytesbalansen är faktorer som verkar för en fortsatt stabil utveckling för kronan.

Diagram 4: Kronans utveckling mot ett handelsvägt index, TCW

IV Konjunkturprognoser och kalkyler

Den svenska bruttonationalprodukten (BNP) väntas öka med 1,4 % 2003. Efter en relativt god utveckling under det första halvåret pekar tillgängliga indikatorer på en mer dämpad tillväxt under återstoden av året. Aktiviteten i den svenska ekonomin väntas öka nästa år när det internationella konjunkturläget förstärks. BNP-tillväxten bedöms 2004 uppgå till 2,0 %. Den internationella lågkonjunkturen har drabbat de svenska exportmarknaderna hårdare än vad som förutsågs i föregående konvergensprogram.

I det medelfristiga perspektivet antas styrräntan höjas till 4,75 % år 2006. Växelkursen antas förstärkas så att TCW-index uppgår till knappt 129 i december 2003 samt 127 åren 2005 och 2006.

Efter en försvagning under andra halvåret 2002 ökade återigen varuexporten i god takt under första halvåret 2003. Även i år förefaller återhämtningen i exportindustrin stanna av under det andra halvåret. Orderstocken bedöms av företagen som liten. Förutsättningarna för att varuexporten skall växa sig starkare 2004 är däremot relativt goda. Den förväntade internationella återhämtningen innebär att efterfrågan från utlandet på svenska invester-

ingsvaror ökar. Efter flera år av nedgång steg varuimporten under första halvåret 2003 jämfört med motsvarande period ett år tidigare. För helåret 2003 bedöms varuimporten öka med 4,5 %. En viktig förklarande faktor är att importpriserna för bearbetade varor har fallit till följd av starkare krona. Under 2004 stärks importtillväxten ytterligare och uppgår till 6,1 %. Det är rimligt att utgå från att tjänsteexporten följer samma mönster som varuexporten och stärks nästa år. Tjänsteimporten påverkas i positiv riktning av att utlandsresandet förefaller ha stabiliserats och bedöms öka under slutet av 2003.

Tabell 2: Försörjningsbalans¹

Årlig procentuell volymförändring

	2002	2003	2004	2005	2006
Hushållens konsumtionsutgifter	1,3	1,9	2,1	2,0	2,0
Offentliga konsumtionsutgifter	2,1	0,7	0,4	0,6	0,6
Fasta bruttoinvesteringar	-2,5	-1,8	2,8	5,5	5,1
Lagerinvesteringar ²	-0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
Export	0,4	3,7	5,4	6,2	6,1
Import	-2,7	3,1	5,4	6,0	6,1
BNP	1,9	1,4	2,0	2,6	2,5
BNP nivå, mdkr löpande priser	2 340	2 427	2 521	2 639	2 756

¹ År 2003–2004 är prognosår. År 2005–2006 är beräknad med förutsättningen att produktionsgapet sluts 2007.

² Förändring i procent av BNP föregående år.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Investeringarna väntas fortsätta att minska 2003. Investeringsnedgången är bred och omfattar såväl varu- som tjänstebranscherna. Bostadsinvesteringarna förutses efter ett antal år med höga tillväxttal falla tillbaka i år och även de kommunala investeringarna visar en negativ utveckling. Ett undantag är de statliga investeringarna, som ökar till följd av satsningar på infrastruktur. Totalt sett sjunker investeringarna 2003 med 1,8 %. Investeringarna förväntas öka 2004 för att produktionskapaciteten skall vara tillräcklig för att möta den stigande efterfrågan. Högre efterfrågan från omvärlden, ett lågt ränteläge och det faktum att kapacitetsutnyttjandet sedan en tid tillbaka har ökat i ett antal branscher är faktorer som bidrar till att investeringarna 2004 bedöms öka med nästan 3 %.

Tabell 3: Bidrag till BNP-tillväxten

Procentenheter

	2002	2003	2004	2005	2006
Slutlig inhemsk efterfrågan	0,8	0,8	1,6	2,1	2,1
Hushållens konsumtionsutgifter	0,6	0,9	1,0	1,0	1,0
Offentliga konsumtionsutgifter	0,6	0,2	0,1	0,2	0,2
Fasta bruttoinvesteringar	-0,4	-0,3	0,5	0,9	0,9
Lagerinvesteringar	-0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
Nettoexport	1,2	0,5	0,4	0,5	0,5
Export	0,2	1,6	2,4	2,8	2,9
Import	1,1	-1,1	-2,0	-2,3	-2,5
BNP	1,9	1,4	2,0	2,6	2,5

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Under första halvåret 2003 bidrog, enligt nationalräkenskaperna, lagerinvesteringarna till att höja BNP-tillväxten. I Konjunkturinstitutets kvartalsbarometer rapporterar såväl industri som handel ett stigande missnöje med alltför stora lager. En lageranpassning

förutses äga rum redan under andra halvåret, varför bidraget till BNP-tillväxten i år begränsas till 0,2 procentenheter. I samband med att industrin under 2004 ökar sin produktion växer lagren ytterligare och bidrar med 0,1 procentenhet till tillväxten.

Hushållens reala disponibla inkomster beräknas öka med ca 1,5 % 2003 och med ca 1 % år 2004. Hushållens konsumtion bedöms öka med ca 2 % båda åren. Hushållen väntas följaktligen minska sitt sparande något. Det låga ränteläget, den stabila reala förmögenhetsutvecklingen och en stigande tillförsikt inför framtiden är faktorer som stödjer den, i förhållande till konjunkturläget i övrigt, starka konsumtionsprognosen. Den statliga konsumtionen beräknas stiga med 1 % år 2003 men väntas vara oförändrad 2004 och den kommunala konsumtionen väntas öka med 0,6 % både 2003 och 2004.

Tabell 4: Nyckeltal¹

Procentuell förändring, om inget annat anges

	2002	2003	2004	2005	2006
KPI, dec-dec	2,3	1,3	2,1	2,3	2,1
HIKP, dec-dec	1,7	1,8	1,7	–	–
UND1X, dec-dec	2,2	1,7	1,5	–	–
BNP-deflator	1,3	2,3	1,8	2,0	2,0
Timlöneökning	4,1	3,5	3,5	–	–
Antal sysselsatta	0,1	–0,2	0,1	0,7	0,7
Öppen arbetslöshet ²	4,0	4,7	4,7	4,3	4,0
Arbetsmarknadspolitiska program ²	2,6	2,2	2,2	1,9	1,7
Arbetsproduktiviteten	3,0	2,3	1,5	1,8	1,8
Bytesbalans ³	4,5	5,3	5,1	5,1	5,2
Disponibel inkomst	4,7	1,6	0,9	0,7	1,5
Sparkvot ⁵	2,8	2,6	1,4	0,2	–0,3

¹ Se även tabell B.1 för prognosförutsättningar.

² Procent av arbetskraften.

³ Procent av BNP.

⁵ Procent av disponibel inkomst. Exklusive sparande i avtalspensioner.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Sammanfattningsvis förklaras försvagningen av BNP-tillväxten från 1,9 % 2002 till 1,4 % 2003 av svagare offentlig konsumtion och nettoexport. Det överväger stärkt privat konsumtion och ökande lagerinvesteringar. Den något stärkta BNP-tillväxten 2004 drivs framförallt av ökande investeringar.

Under de senaste årens svaga konjunktur har sysselsättningen hållits upp relativt väl. Antalet sysselsatta, i säsongrensade termer, låg på i stort sett samma nivå andra kvartalet 2003 som under början av 2001. En förklaring till detta är att fallande sysselsättning inom industrin har balanserats av en stigande sysselsättning i offentlig sektor. Antalet arbetade timmar har däremot fallit mer eller mindre kontinuerligt under samma period, vilket bl.a. beror på stigande sjukfrånvaro. Efterfrågan på arbetskraft är för närvarande låg. Först under senare delen av 2004 ökar sysselsättningen. Den reguljära sysselsättningsgraden för personer mellan 20 och 64 år väntas sjunka från 77,7 % i år till 77,3 % nästa år.

Inflationstrycket i svensk ekonomi är lågt. Inflationen bedöms både under 2003 och 2004 ligga i linje med Riksbankens inflationsmål. I slutet av 2003 bedöms KPI och UND1X

ligga något under 2 % och i slutet av 2004 bedöms KPI ligga nära 2 % och UND1X något under. Prognosen bygger på att timlöneökningarna i hela ekonomin begränsas till 3,5 %.

Medelfristigt scenario

I budgetpropositionen för 2004 presenteras prognoser för 2003 och 2004 och kalkyler för 2005 och 2006. År 2003 och 2004 beräknas det finnas lediga resurser i ekonomin motsvarande ett produktionsgap på ca 1 %. Under 2005 och 2006 bedöms produktionsgapet minska så att den faktiska produktionen ligger nära den potentiella år 2006. Gapet bedöms slutas 2007.

V Offentliga finanser

Nedgången i konjunkturen med minskade kapitalvinster samt en expansiv finanspolitik medförde att överskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande sjönk kraftigt 2002. År 2003 faller sparandet ytterligare till 0,2 % av BNP. Som andel av BNP minskar inkomsterna från 56,8 % till 56,4 % medan utgifterna ökar från 55,8 % till 56,3 %. År 2004 beräknas sparandet stiga till 0,4 % av BNP, till följd av att utgifterna som andel sjunker till 56,0 % av BNP. Nedgången i inkomst- och utgiftsandelarna fortsätter 2005 och 2006 på så sätt att det offentliga sparandet stiger.

Tabell 5: Den offentliga sektorns finanser¹

Procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	56,8	56,4	56,4	56,1	56,0
Skatter och avgifter	51,3	50,8	50,9	50,5	50,3
Kapitalinkomster	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2
Övriga inkomster	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4
Utgifter	55,8	56,3	56,0	54,9	54,3
Transfereringar	21,5	22,2	22,1	21,3	21,0
Konsumtion	28,0	28,3	28,2	28,0	27,7
Investeringar	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0
Ränteutgifter	3,2	2,6	2,6	2,7	2,7
Finansiellt sparande	1,1	0,2	0,4	1,2	1,6
Primärt finansiellt sparande	2,1	0,6	0,9	1,7	2,1
Periodisering av skatter	-0,9	0,2	0,1	0,2	0,2
Finansiellt sparande med periodiserade skatter	0,2	0,4	0,6	1,4	1,9
Konsoliderad bruttoskuld	52,7	51,7	51,5	50,0	48,3
Nettoskuld	3,7	2,6	2,0	0,8	-0,9

Anm.: Inkomster och utgifter är högre enligt den harmoniserade redovisningen som tillämpas inom EU. Enligt denna redovisning uppgick för 2002 inkomsterna till 59,5 och utgifterna till 58,5 % av BNP.

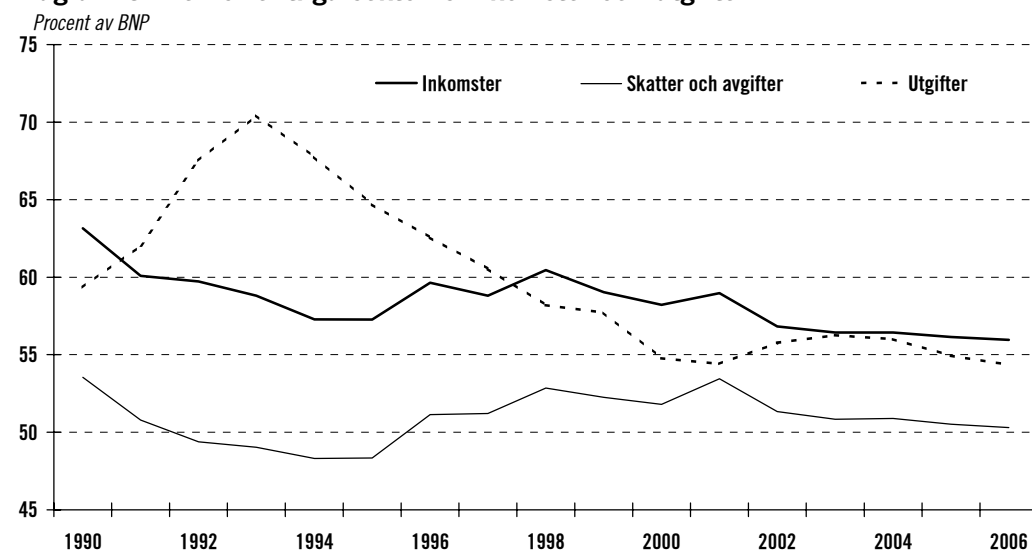
¹ I tabell B.2 presenteras en mer detaljerad uppdelning.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

För närvarande redovisar nationalräkenskaperna skatten på bolags- och kapitalvinster med ett års eftersläpning, vilket i stort sett motsvarar skillnaden mellan när skattskyldigheten uppstår och när skatten betalas. Om skatterna periodiseras till det inkomstår skatten avser erhålls en mer rättvisande bild av det finansiella sparandet. Statistiska centralbyrån (SCB)

har beslutat att övergå till att redovisa sparandet med fullt ut periodiserade skatter. Förändringen är godkänd av Eurostat.¹

Diagram 5: Den offentliga sektorns inkomster och utgifter

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

Strukturellt sparande och finanspolitikens inriktning

Målet om överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande motsvarande 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel utgör finanspolitikens ankare. För att bedöma huruvida överskottsmålet uppfylls enskilda år används en indikator, som avspeglar överskottets strukturella nivå, justerat för tillfälliga effekter. I huvudsak utgörs de tillfälliga effekterna av konjunkturberoende variationer i skatter och utgifter, men även engångseffekter av annan typ kan förekomma, som tillfälliga skatteintäkter och periodiseringseffekter i skatteuppbörden.

En indikator på att finanspolitiken befinner sig i balans i förhållande till överskottsmålet är att det strukturella överskottet i de offentliga finanserna ligger nära 2 % av BNP. Ett högre eller lägre strukturellt överskott kan dock vara nödvändigt om sparandet i utgångsläget starkt avviker från överskottsmålet eller om diskretionär politik används i stabiliserande syfte. Beräkningen av det cykliskt justerade överskottet bygger på en bedömning av konjunkturläget, genom det s.k. produktionsgapet, samt på konjunkturlägets effekter på de offentliga finanserna. Produktionsgapet uppskattas utifrån en sammantagen bedömning av en rad indikatorer för produktion, arbetsmarknad samt pris- och lönebildning. Finansdepartementets bedömning är att 1 % förändring av BNP-gapet i genomsnitt påverkar det offentliga sparandet med 0,7 % av BNP.

¹ Efter att konvergensprogrammet färdigställts har Statistiska centralbyrån (SCB) publicerat reviderade nationalräkenskaper (NR) för perioden 1980-2002. I samband med revideringen har SCB övergått till att periodisera inkomstskatterna till det år då skattskyldigheten uppstår. Denna förändring medför att den offentliga sektorns finansiella sparande 2002 redovisas till 0,1 % av BNP, vilket ska jämföras med det beräknade periodiserade sparandet på 0,2 % av BNP i konvergensprogrammet.

Enligt nationalräkenskaperna uppgick den offentliga sektorns finansiella sparande 2002 till 1,1 % av BNP. Det redovisade sparandet påverkades emellertid av periodiseringen av skatteinbetalningarna. Om sparandet justeras för nationalräkenskapernas ofullständiga periodisering av skatter på kapitalinkomster, erhålls en mer rättvisande bild av utvecklingen. Det periodiserade sparandet uppgick 2002 till 0,2 % av BNP. Huvudförklaringen till nedgången i det periodiserade sparandet mellan 2001 och 2002 var den expansiva budgetpolitiken, som förra året bidrog till en försvagning av de offentliga finanserna med 1,8 % av BNP. Den expansiva politiken bestod till drygt hälften av inkomstskattesänkningar.

Av tabell 6 framgår att det strukturella överskottet 2002 beräknas till 0,6 % av BNP att jämföra med 2,8 % av BNP 2001. Försvagningen av det strukturella saldot gav stöd till penningpolitiken i det svaga konjunkturläget.

Tabell 6: Strukturellt överskott i offentliga finanser

Procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Finansiellt sparande	1,1	0,2	0,4	1,2	1,6
Periodisering av skatter	-0,9	0,2	0,1	0,2	0,2
Periodiserat sparande	0,2	0,4	0,6	1,4	1,9
Justering för BNP-gap	0,4	0,8	0,7	0,4	0,2
Strukturellt sparande	0,6	1,2	1,3	1,8	2,0
<i>BNP-gap</i>	-0,6	-1,1	-1,0	-0,6	-0,2

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

I budgetpropositionen för 2003 gjorde regeringen bedömningen att överskottet för 2003 skulle uppgå till 1,5 % av BNP. Prognosen för BNP-tillväxten har nu reviderats ned från 2,5 % till 1,4 % av BNP och överskottet i den offentliga sektorns finanser beräknas uppgå till 0,2 % av BNP. Nedrevideringen av tillväxten förklarar större delen av försvagningen.

Det relativt stora BNP-gapet 2003 innebär att det strukturella saldot beräknas uppgå till 1,2 % av BNP. Förskjutningen framåt i tiden av den ekonomiska återhämtningen innebär att resursutnyttjandet i ekonomin, mätt med produktionsgapet, inte förbättras mellan 2003 och 2004. Det strukturella sparandet förstärks sedan successivt och beräknas 2006 till 2 % av BNP.

Det genomsnittliga periodiserade finansiella sparandet för perioden 2000–2006 uppgår till 1,7 % av BNP. Under åren 2004–2006 understiger överskottet 2 % av BNP, men differensen avtar över tiden. BNP-gapet bedöms dessutom vara negativt under dessa år, vilket innebär att det strukturella överskottet är högre än det faktiska. Sammantaget bedöms de beräknade överskotten t.o.m. 2006 ligga i linje med det övergripande överskottsmålet.

Finanspolitikens inriktning 2002–2006

De årsvisa förändringarna av det periodiserade sparandet kan ses som en grov indikator för de offentliga finansernas effekt på den privata sektorns inkomster. Förändringen kan delas upp i diskretionär politik, automatiska stabilisatorer samt övriga faktorer.

Av tabell 7 framgår att den diskretionära politiken i statsbudgeten var starkt expansiv 2002. En mindre stimulans uppkom via de automatiska stabilisatorerna eftersom BNP-gapet vidgades något mellan 2001 och 2002. Övriga saldpåverkande faktorer bidrog också till stimulansen. Framför allt minskade skatteintäkterna från hushållens kapitalvinster och från bolagsvinsterna från exceptionellt höga nivåer. Därmed bidrog finanspolitiken, tillsammans med de automatiska stabilisatorerna, till att hålla den ekonomiska aktiviteten uppe trots den internationella avmattningen.

Tabell 7: Indikator för effekter på efterfrågan

Förändring i procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Finansiellt sparande i offentlig sektor	-3,5	-0,9	0,3	0,8	0,4
Periodisering av skatter	1,1	1,1	-0,1	0,1	0,0
Periodiserat sparande	-2,4	0,3	0,2	0,8	0,4
Automatiska stabilisatorer	-0,1	-0,3	0,1	0,3	0,3
Strukturellt sparande	-2,2	0,6	0,1	0,5	0,2
Diskretionär finanspolitik	-1,8	-0,6	-0,2	0,1	0,0
Övriga faktorer	-0,4	1,2	0,3	0,4	0,1
<i>BNP-gap, förändring i procentenheter</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,1</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

År 2003 beräknas det periodiserade sparande endast förstärkas måttligt, vilket innebär att de offentliga finanserna sammantaget får en svagt åtstramande effekt på ekonomin. De automatiska stabilisatorerna bidrar med en viss stimulans, men denna motverkas av att det strukturella sparandet förstärks. Finanspolitikens inriktning, mätt som förändringen av det strukturella sparandet, är således åtstramande. Den diskretionära politiken i statsbudgeten är fortsatt expansiv. Kommunsektorns finanser förstärks emellertid bl.a. till följd av kommunala skattehöjningar. Även det förbättrade räntenettet för staten bidrar till förstärkningen av de offentliga finanserna.

Konjunkturläget förbättras endast marginellt mellan 2003 och 2004. Åtstramningar för att ytterligare förstärka det strukturella överskottet skulle riskera att hämma den väntade konjunkturuppgången. Finanspolitiken inriktas därför mot ett oförändrat strukturellt överskott mellan 2003 och 2004. Den diskretionära politiken i statsbudgeten är svagt expansiv, men det motverkas bl.a. av förväntade skattehöjningar i kommunerna.

Under perioden 2005–2006 förbättras det periodiserade sparandet successivt. Till detta bidrar både de automatiska stabilisatorerna och en fortsatt förstärkning av det strukturella saldodot. Den finanspolitiska åtstramningen dessa år mildrar behovet av penningpolitisk åtstramning i den ekonomiska uppgången. Stabiliseringspolitikens sammansättning blir därmed fördelaktig för tillväxt och sysselsättning på medellång sikt.

Den finansiella förmögenheten och bruttoskulden

Den offentliga sektorns finansiella förmögenhet uppgick 1990 till över 100 miljarder kronor eller 8 % av BNP. Under den djupa krisen i början av 1990-talet försämrades den finansiella ställningen snabbt. Förmögenheten vändes till en nettoskuld som 1996 var 467

miljarder kronor eller nära 27 % av BNP. Sedan 1996 har den finansiella ställningen förbättrats och 2001 vändes nettoskulden åter igen till en positiv förmögenhet.

Tabell 8: Den konsoliderade bruttoskuldens utveckling

Procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Konsoliderad bruttoskuld	52,7	51,7	51,5	50,0	48,3
Bruttoskuldens förändring, jämfört med föregående år	-1,6	-1,0	-0,3	-1,5	-1,6
<i>bidrag till förändringen</i>					
Finansiellt sparande exkl. räntor	-4,0	-2,6	-2,8	-3,6	-4,1
Räntor (konsoliderade)	2,9	2,4	2,4	2,4	2,5
Konsolidering	-1,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
Nominell BNP-tillväxt	-1,7	-1,9	-2,0	-2,3	-2,2
Övriga faktorer	2,3	1,1	2,4	2,2	2,3

Anm.: Konsoliderade räntor är beräknade av finansdepartementet med ett antagande om att räntan på den konsoliderade skulden är lika stor som på bruttoskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Kraftiga värdeminskningar på aktier under 2002 medförde åter en nettoskuld, trots ett fortsatt positivt sparande. I prognosen görs inget antagande om framtida värdeförändringar med undantag för effekter på statsskulden till följd av förändringar av valutakursen. Det innebär att nettoskulden utvecklas i takt med det finansiella sparandet. Det positiva sparandet medför att nettoskulden minskar under prognosperioden och 2006 väntas den offentliga sektorns finansiella tillgångar åter överstiga skulderna.

Fördelningen av det finansiella sparandet mellan staten och ålderspensionssystemet medför att förbättringen av den finansiella ställningen sker genom ökade tillgångar i pensionssystemet. Underskottet i statens finansiella sparande innebär att skuldsidan i den offentliga sektorns balansräkning ökar under prognosperioden. Skuldökningen är dock inte större än att statsskulden och den konsoliderade bruttoskulden fortsätter att minska som andel av BNP.

Den konsoliderade bruttoskulden består av statsskulden till nominellt värde och kommunsektorns skulder på kreditmarknaden med avdrag för ålderspensionssystemets innehav av statsobligationer. I tabell 8 anges olika faktorer bidrag till skuldutvecklingen. Den konsoliderade skulden uppgick vid utgången av 2002 till 52,7 % av BNP, vilket med god marginal underskrider referensvärdet inom EU på 60 % av BNP. Bruttoskulden 2002 understiger något prognosen i konvergensprogrammet 2002. Vid slutet av 2006 väntas den konsoliderade bruttoskulden understiga 50 % av BNP.

Sparandets fördelning mellan sektorer

Det finansiella sparandet 2003 fördelas mellan den offentliga sektorns tre delar så att staten får ett underskott på 2,2 % av BNP, medan ålderspensionssystemet visar ett överskott på 2,1 % av BNP och kommunala sektorn 0,3 % av BNP. Underskottet i staten beräknas minska under prognosperioden samtidigt som pensionssystemets överskott ökar något. Den kommunala sektorns finansiella sparande väntas visa underskott 2004–2006 efter ett överskott 2003. Underskotten bedöms vara förenliga med ett positivt resultat för sektorn som helhet, som det definieras i balanskravet för kommuner och landsting.

Tabell 9: Finansiellt sparande och statens budgetsaldo

Procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Offentlig sektor	1,1	0,2	0,4	1,2	1,6
Staten	-0,6	-2,2	-1,6	-1,0	-0,4
Ålderspensionssystemet	2,0	2,1	2,2	2,2	2,1
Kommunala sektorn	-0,4	0,3	-0,1	0,0	-0,1
Statens budgetsaldo	0,1	-1,8	-1,6	-0,5	-0,5
Statsskuld	49,8	48,8	48,5	47,0	45,4

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

VI Jämförelse med det uppdaterade programmet 2002

I tabell 10 jämförs det föreliggande programmet med det uppdaterade programmet 2002. BNP-tillväxten 2002 blev 0,2 procentenheter lägre än vad som angavs i föregående års program. Den prognoserade BNP-ökningen för 2003 har reviderats ned med 1,1 procentenheter och för 2004 med 0,5 procentenheter i jämförelse med programmet 2002.

Tabell 10: Jämförelse med det uppdaterade konvergensprogrammet 2002

	2002	2003	2004	2005	2006
BNP, procentuell volymförändring					
Uppdaterat konvergensprogram 2002	2,1	2,5	2,5	-	-
Uppdaterat konvergensprogram 2003	1,9	1,4	2,0	2,6	2,5
Differens, procentenheter	-0,2	-1,1	-0,5		
Finansiellt sparande, % av BNP					
Uppdaterat konvergensprogram 2002	1,7	1,5	1,6	-	-
Uppdaterat konvergensprogram 2003	1,1	0,2	0,4	1,2	1,6
Differens, procentenheter	-0,6	-1,3	-1,2		
Konsoliderad bruttoskuld, % av BNP					
Uppdaterat konvergensprogram 2002	53,6	50,9	49,3	-	-
Uppdaterat konvergensprogram 2003	52,7	51,7	51,5	50,0	48,3
Differens, procentenheter	-0,9	0,8	2,2	-	-

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Det finansiella sparandet blev 2002 0,6 procentenheter svagare än vad som förväntades i konvergensprogrammet 2002. Prognoserna för 2003 och 2004 har reviderats ned med 1,3 respektive 1,2 procentenheter. De svagare BNP-prognoserna i årets program förklarar huvuddelen av nedrevideringen.

Den konsoliderade bruttoskulden blev 2002 0,9 procentenheter lägre än prognosen i det föregående uppdaterade programmet. För 2003 och 2004 förväntas bruttoskulden bli 0,8 respektive 2,2 procentenheter större än föregående års prognos. Huvudsakligen beror det på att det finansiella sparandet är något lägre.

VII Strukturpolitik och kvaliteten i de offentliga finanserna

Sedan 1994 har den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP sjunkit från nära 68 till 56 % (se diagram 5, sida 12). Det går inte entydigt att avgöra hur storleken på den offentliga sektorn och de skatter som används för att finansiera de offentliga utgifterna påverkar tillväxten och förutsättningarna för en effektiv resursanvändning. Ett skäl är att även sammansättningen av de offentliga utgifterna sannolikt har stor betydelse. För att bedöma kvaliteten i de offentliga finanserna behövs information om utgifternas ändamål samt hur sammansättningen förändrats över tiden. Generellt kan en hög andel investeringar i fysiskt kapital, humankapital, forskning och utveckling antas höja kvaliteten i de offentliga utgifterna och därmed deras bidrag till tillväxt och sysselsättning.

Grovt sett kan offentliga utgifter motiveras för att uppnå ekonomiska eller fördelningspolitiska mål. I linje med målsättningen för den ekonomiska politiken har reformer för ökad sysselsättning, uthållig tillväxt och rättvisa fortgått under de senaste åren. Reformerna berör både inkomst- och utgiftssidan och har inneburit en viss förändring i sammansättningen av de offentliga utgifterna. Som framgår av tabell 1 föreslås utgiftsreformer på ca 11 miljarder kronor för 2004. Nedan redogörs för de områden där större satsningar föreslås eller har genomförts de senaste åren.

Arbetsmarknaden

För att en aktiv arbetsmarknadspolitik ska ge god effekt måste den anpassas efter arbetsmarknadens behov. I takt med att arbetslösheten har minskat och fokus övergått till sysselsättningsmålet har arbetsmarknadspolitikerna förändrats i riktning från kvantitet till kvalitet. Särskild fokus riktas mot förbättrad matchning, stöd och utbildning till den enskilde. Arbetsförmedlingarnas arbete är här mycket viktigt. Därför har dessa fått ökade resurser och mer tid för stöd och platsförmedling till de arbetsökande. I linje med detta har de tillfälliga medel som tillfördes under lågkonjunkturen på ungefär 700 miljoner kronor permanentats.

Arbetet med att nå målet om 80 procents sysselsättning fortsätter. För att nå målet måste sysselsättningen öka inom alla grupper men särskilda insatser måste också riktas mot grupper som har det svårare än andra att komma in på arbetsmarknaden såsom ungdomar och invandrare. Under våren 2003 presenterades en proposition med syfte att stärka invandras ställning på arbetsmarknaden. Bland annat rör det sig om förstärkt arbetsplatsintroduktion och möjlighet till bristyrkesutbildning. Dessutom förstärks det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting under 2004.

Strukturella utbildningsinsatser

För att förbättra kompetensen och öka tillgången på kvalificerad arbetskraft har betydande insatser gjorts inom utbildningsområdet de senaste åren. Kunskapslyftet och den kraftiga utbyggnaden av högskolan har givit nya grupper tillgång till utbildning och dessutom skapat starka högskolor som driver på utvecklingen i varje län. Kvaliteten på den utbildning som ges i unga år har sannolikt stor betydelse för de långsiktiga tillväxtförutsättningarna. En kraftig satsning på höjd kvalitet i skolan genomförs därför. För att anställa fler lärare och specialister i skolan, tillförs kommunerna under perioden

2001–2006 ett riktat statsbidrag på 1 miljard kronor extra per år tills en nivå om sammanlagt 5 miljarder kronor har uppnåtts

För att bättre ta tillvara forskningsresultat är det angeläget att främja det akademiska entreprenörskapet samt stärka kopplingen till näringslivet. Under perioden 2000 till 2004 höjs de statliga anslagen till grundforskning och forskarutbildning med närmare 1,5 miljarder.

Vård, omsorg och ohälsa

Den kraftiga ökningen av antalet förtidspensionerade och sjukskrivna innebär stora kostnader för både staten, individen och samhället i stort. Regeringens mål är att antalet sjukdagar ska halveras till 2008 samtidigt som antalet nya aktivitets- och sjukersättningar ska minska. Under hösten 2001 presenterade regeringen ett åtgärdsprogram i 11 punkter för ökad hälsa i arbetslivet. En del av dessa har genomförts medan andra återstår att genomföra.

Ett led i arbetet har varit en satsning på 70 miljoner kronor för att öka hälsan i arbetslivet inom den offentliga sektorn. Den särskilda vårdsatsning som riksdagen beslutat om fullföljs och innebär ett extra tillskott på 9 miljarder kronor under perioden 2001–2004. Därtill satsas 3,6 miljarder kronor under åren 2002 till 2004 för att minska väntetiderna i vården. Vidare har försäkringskassorna tillförts drygt 500 miljoner kronor för 2003 och 2004 för att bättre kunna arbeta med rehabiliteringsåtgärder. Regeringen har också i en särskild proposition föreslagit att sjuklöneperioden förlängs samt att beräkningen av sjukpenningen förändras så att ersättningen motsvarar 77,6 % av inkomsten i stället för 80 %. Förändringarna infördes from 1 juli, 2003. För att nå målet om en halvering av antalet sjukdagar bedömer regeringen att ytterligare insatser kommer att krävas.

Pensionssystemets utformning inverkar på utbudet av arbetskraft. Bland annat i syfte att stimulera äldre att stanna kvar längre i arbetslivet infördes ett nytt pensionssystem år 1999 med en tydlig koppling mellan pensionsutbetalningar och intjänad livsinkomst. En rad satsningar har också genomförts för att öka tryggheten för de äldre. Maxtaxa och förbehållsbelopp har införts i äldreomsorgen. Under 2003 höjs pensionerna med mellan 300 och 600 kronor per månad för dem med de lägsta pensionerna. Ytterligare ca 1 miljard kronor satsas dessutom på ett förbättrat tandvårdsstöd.

Skattepolitik

Den inkomstskattereform som beskrivs i avsnitt II syftar till att sänka marginalskatterna för låg- och medelinkomsttagare genom en stegvis kompensation för de allmänna egenavgifterna och en successiv minskad andel inkomsttagare som betalar statlig skatt. Hittills har reformen resulterat i att marginalskatten för löntagare som inte betalar statlig inkomstskatt sänkts med nära 4 procentenheter. Ytterligare ett steg i strävan att minska margineffekter och därmed stimulera arbetsutbudet är den maxtaxa i barnomsorgen som infördes under 2002.

Regeringen strävar efter att skapa skatteregler för olika former av småföretag och dess ägare som så långt möjligt är likformiga och enkla. En miljard kronor avsätts därför för en reformering av de särskilda regler som gäller för fåmansföretag i de fall aktieägaren i betydande omfattning är verksam i företaget, de s.k. 3:12 reglerna.

Sammanfattning

Sammantaget har reformerna en inriktning mot åtgärder för ökad sysselsättning, högre utbildning och ökad välfärd. Utgifterna inom utbildningsområdet samt utgifterna för vård och omsorg har ökat som andel av de totala offentliga utgifterna medan andelen räntebetalningar minskat. För att kunna bedöma hur en förändrad sammansättning påverkar kvaliteten i de offentliga finanserna med avseende på deras effekter på tillväxt och förutsättningarna för en effektiv resursallokering behövs mer ingående analyser av effektiviteten hos enskilda åtgärder och program.

Tabell 11: Ändamålsfördelade offentliga utgifter 1995 och 2001

Andel av totala utgifter

	1995	2001	Utveckling 1995–2000
Hälso- och sjukvård	9,4	11,6	2,2
Utbildning, m.m.	13,3	15,5	2,2
Socialförsäkring	40,2	41,7	1,5
Övrigt	27,3	26,6	-1,6
Totala utgifter, exklusive räntor	90,2	94,4	4,2
Räntor	9,8	5,6	-4,2
Totala utgifter, inklusive räntor	100,0	100,0	

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

VIII De offentliga finansernas uthållighet

Under den första halvan av detta sekel kommer de offentliga finanserna att utsättas för stora påfrestningar när antalet personer över 65 år respektive 80 år ökar kraftigt i relation till befolkningen i yrkesverksam ålder. Denna utveckling ställer krav på den ekonomiska politiken redan idag. För att kunna bibehålla en väl utbyggd offentlig välfärd även på sikt krävs ett högt sparande i den offentliga sektorn under de närmaste åren, samtidigt som ansträngningar måste göras att öka antalet sysselsatta. I detta avsnitt redovisas ett scenario för de offentliga finanserna i ett långsiktigt perspektiv.

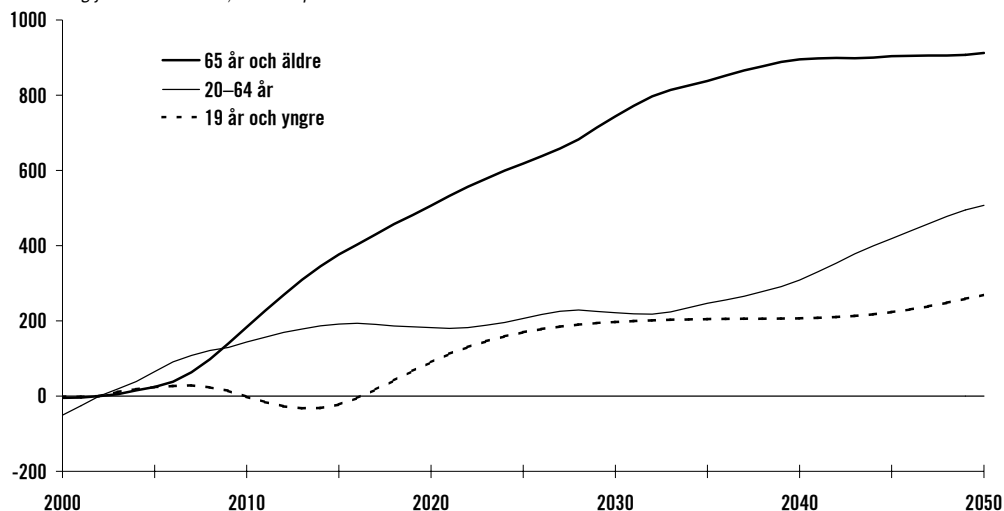
Demografi

Enligt den befolkningsprognos som presenterades av Statistiska centralbyrån våren 2003 förväntas Sveriges befolkning uppgå till 10,6 miljoner personer 2050, en ökning med 1,7 miljoner personer sedan 2002. Under samma tidsperiod ökar antalet personer mellan 20 och 64 år med 500 000 till 5,8 miljoner. Antalet personer som är 65 år eller äldre ökar med drygt 900 000 till nära 2,5 miljoner (se diagram 6). Huvuddelen av befolkningsökningen utgörs med andra ord av personer som inte är i yrkesverksam ålder. Dessutom kommer åldersgruppen 25–54 år, den åldersgrupp som har den högsta sysselsättningsgraden, att minska som andel av befolkningen i åldern 20–64 år. Befolkningens åldersmässiga

sammansättningsförändringar bidrar därmed till att hålla tillbaka det framtida arbetskraftsutbudet.

Diagram 6: Befolkningsförändringar

Förändring jämfört med 2002, tusental personer

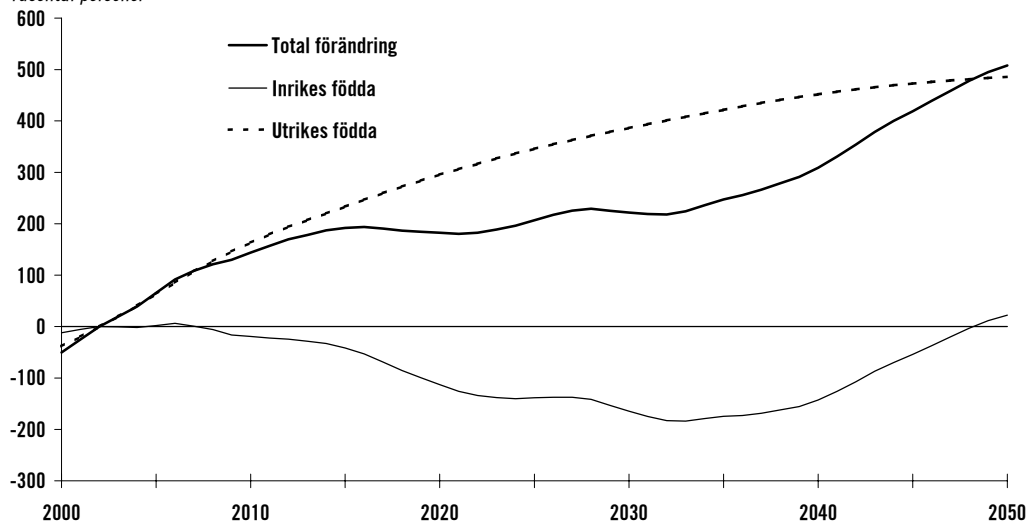

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

Ytterligare ett drag som bör uppmärksammas i den förväntade befolkningsutvecklingen är invandringens betydelse. Av diagram 7 framgår att det är nettoinvandringen som under den närmaste femtioårsperioden står för hela tillväxten i befolkningen i yrkesverksam ålder. Utan invandringen skulle antalet personer i åldersgruppen 20–64 år minska. En stor utmaning framöver blir att bättre integrera invandrare på arbetsmarknaden. Misslyckas detta kommer den tillväxt i åldersgruppen 20–64 år som förutses att resultera i en betydligt blygsammare ökning av sysselsättningen.

Diagram 7: Befolkningen i åldern 20–64 år

Tusental personer

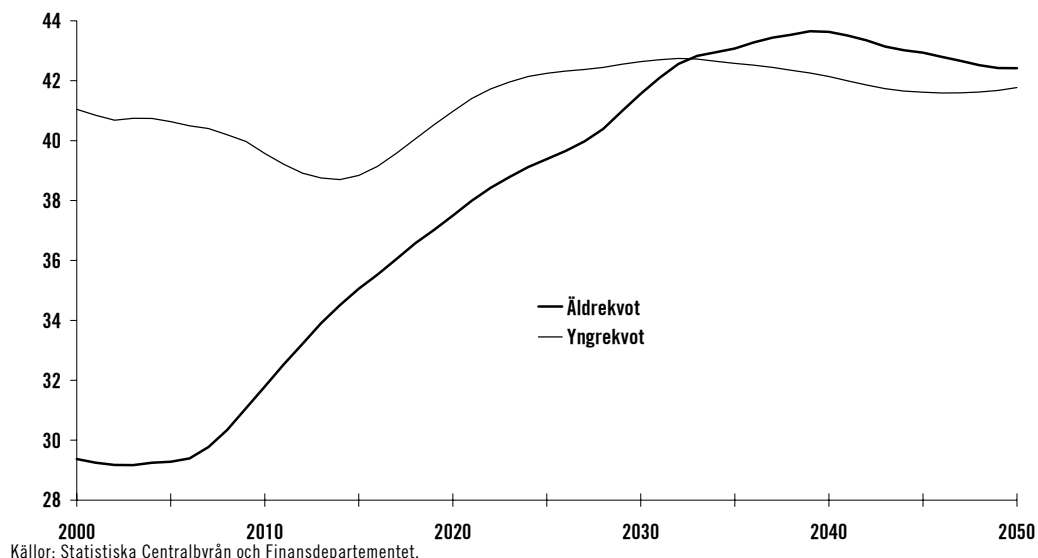

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

Ett grovt mått på försörjningsbördan utgörs av kvoten mellan antalet personer i icke-yrkesverksam ålder och antalet personer i yrkesverksam ålder. Försörjningskvoten för äldre, mätt som antalet personer äldre än 64 år per hundra personer i åldrarna 20–64 år,

beräknas öka från ca 29 personer 2002 till nära 44 personer 2040. Samtidigt förutses en mer stabil utveckling för försörjningskvoten för de yngre, mätt som antalet personer under 20 år per hundra personer i åldrarna 20–64 år (se diagram 8). Efter 2010 domineras utvecklingen av den totala försörjningsbördan av den snabbt stigande försörjningskvoten för äldre.

Diagram 8: Demografiska försörjningskvoter

Sysselsättning och ekonomisk tillväxt

De långsiktiga framskrivningarna utgår från de prognoser och kalkyler för åren 2002–2006 som redovisats i avsnitt IV.

Sysselsättningsutvecklingen i scenariot bygger dels på den förväntade befolkningsutvecklingen, dels på antagandet att kvinnor och män i olika åldrar fram till 2050 kommer att arbeta i samma utsträckning som de gör idag. Ett avsteg från antagandet om oförändrat beteende har gjorts vad beträffar sysselsättningsgrad och arbetslöshet för personer som är födda utomlands. I beräkningen antas att invandrarnas ställning på arbetsmarknaden fortsätter att stärkas. Antagandet om en förbättrad integration motiveras av de senaste årens utveckling, som har varit mer gynnsam för invandrare än för arbetsmarknaden som helhet. Fram till 2020 antas dagens skillnader i sysselsättningsgrad och arbetslöshet mellan personer födda inom respektive utom landets gränser minska med en tredjedel. Resterande skillnader antas därefter bestå under resten av beräkningsperioden. Andelen sysselsatta bland utrikes födda i åldrarna 20–64 år stabiliseras på drygt 65 % efter 2020.

Sammanfattningsvis medför denna beräkningsansats att sysselsättningsgraden totalt sjunker med 1,5 procentenheter fram till 2050, samtidigt som arbetslösheten ökar med 0,3 procentenheter (se tabell 12). Utan antagandet om ökad sysselsättning bland invandrade personer skulle motsvarande förändringstal för sysselsättning och arbetslöshet uppgå till 3,2 respektive 0,6 procentenheter fram till 2050.

I beräkningarna antas vidare att den genomsnittliga arbetstiden per sysselsatt trendmässigt minskar med 0,2 % per år, vilket motsvarar en förkortning av veckoarbetstiden med sammanlagt cirka 3,5 timmar fram till 2050. En sådan nedgång kan motiveras med att efterfrågan på fritid sannolikt kommer att öka, när hushållens inkomster och konsumtionsmöjligheter i övrigt växer. I huvudsak väljer dock hushållen att öka sin konsumtion av varor och tjänster.

Tabell 12: Makroekonomiska förutsättningar

	2000	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Procentuell förändring¹								
Befolkningen i åldern 20–64 år	0,5	0,5	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2	0,4
Antal sysselsatta	2,2	0,7	0,1	0,1	0,1	0,0	0,2	0,3
Arbetade timmar	1,0	0,6	-0,1	0,0	-0,1	-0,2	0,0	0,1
Produktivitet i näringslivet	4,3	2,1	2,2	2,2	2,1	2,0	2,2	2,3
BNP	4,4	2,5	1,7	1,8	1,6	1,3	1,8	2,0
BNP per capita	4,1	2,0	1,2	1,3	1,1	0,9	1,5	1,7
BNP-produktivitet	3,3	1,9	1,8	1,8	1,7	1,6	1,8	1,9
BNP-deflator	1,3	2,0	2,4	2,4	2,4	2,5	2,3	2,2
KPI	1,3	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Timlön	5,0	3,5	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2	4,2
Procent								
Realränta	4,1	3,7	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Arbetskraftsdeltagande, 20–64 år	81,2	80,8	80,4	80,7	81,1	80,4	80,5	80,3
Kvinnor	78,4	78,4	78,0	78,2	78,7	77,9	77,9	77,6
Män	84,0	83,1	82,8	83,1	83,5	82,9	83,0	82,8
Öppen arbetslöshet ²	4,7	4,0	4,3	4,2	4,1	4,2	4,3	4,3

Anm.: I beräkningen av BNP-tillväxten antas, i enlighet med konventionen i de svenska nationalräkenskaperna, att produktivitetens utvecklingen i offentlig verksamhet är noll. En ökad andel offentlig konsumtion innebär en reducerad BNP-produktivitet.

¹ För perioden 2010–2050 anges genomsnittlig procentuell förändring från föregående period.

² Nationell definition. Studerade som är arbetsökande räknas som sysselsatta i den nationella definitionen men som arbetslösa i internationell statistik.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Produktiviteten i näringslivet antas öka med 2,2 % per år. Produktivitetstillväxten i offentlig sektor förutsätts däremot vara noll i enlighet med nationalräkenskapernas beräkningsprinciper. Sammantaget leder detta till en produktivitetstökning i hela ekonomin på ca 1,8 % per år. Produktivitetstillväxttakten varierar något över tiden beroende på att sammansättningen av privat och offentlig varu- och tjänsteproduktion ändras. Produktivitetstökningen i kombination med arbetskraftsutvecklingen medför att BNP växer med 1,7 % om året i genomsnitt fram till 2050. BNP per capita växer något långsammare, med cirka 1,4 % per år i genomsnitt.

Hushållens sparande syftar bl.a. till att bygga upp tillgångar som kan användas efter pensioneringen. En växande andel pensionärer i befolkningen innebär därför att hushållens sparande sjunker. I kalkylen skapas ett utrymme för ökad konsumtion genom att importen växer snabbare än exporten. Dagens stora bytesbalansöverskott minskar därför gradvis. Realräntan antas i beräkningarna uppgå till 3 % och inflationstakten till 2 %.

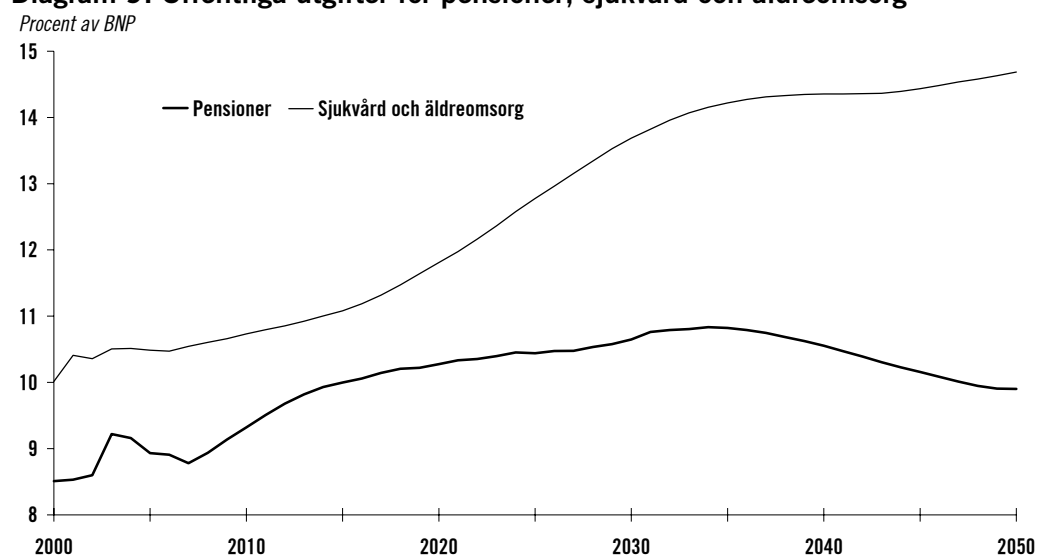
Överskottsmålet

För att säkerställa den långsiktiga uthålligheten i de offentliga finanserna är finanspolitiken inriktad på att upprätthålla ett överskott i de offentliga finanserna på 2 % av BNP. I det redovisade scenariot antas att överskottsmålet upprätthålls fram till 2015. De löpande överskotten och den åtföljande reduktionen av den offentliga skulden leder till att nettot av kapitalinkomster och ränteutgifter som andel av BNP förstärks med cirka 1,1 procentenheter mellan 2000 och 2015 vilket är avgörande för att skapa utrymme för den förväntade utgiftsökningen.

Stigande offentliga utgifter som följd av en åldrande befolkning

Med allt större andel äldre i befolkningen påverkas de offentliga utgifterna för pensioner, sjukvård och äldreomsorg. Beräkningen av pensionsutgifterna bygger på den demografiska utvecklingen, de makroekonomiska förutsättningarna samt gällande regelverk. Ålderspensionsutgifterna som andel av BNP beräknas öka från 9 % 2003 till närmare 11 % i början av 2030-talet för att sedan åter sjunka något. Utgifterna för sjukvård och äldreomsorg beräknas öka från 10,5 % till 14,7 % av BNP (se diagram 9). I kalkylen för äldreomsorgskostnaderna antas en ökande medellivslängd innebära att det genomsnittliga hälsoläget vid en given ålder förbättras. Hälften av den prognostiserade medellivslängdsökningen antas leda till friska år med ett mer begränsat behov av äldreomsorg. På så sätt förskjuts kostnaderna för äldreomsorg längre upp i åldrarna vilket leder till besparingar motsvarande cirka 1,3 % av BNP 2050. Inom sjukvården görs inget motsvarande antagande. Skälet är att effekten av medicinska framsteg ofta bedöms leda till en kvalitetshöjning av vården, nya behandlingsmetoder för nya patientgrupper etc. Sammantaget ökar utgifterna för pensioner, sjukvård och äldreomsorg som andel av BNP med nära 6 procentenheter under kalkylperioden.

Diagram 9: Offentliga utgifter för pensioner, sjukvård och äldreomsorg

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

Tabell 13: Primära utgifter som andel av BNP

Förändring i procentenheter

	2003–2015	2015–2050
Primära utgifter	–0,6	3,8
Hushållstransfereringar	0,2	0,9
Transfereringar till företag och utland	–0,2	0,0
Offentlig konsumtion	0,0	4,1
Investeringar	–0,6	–0,1

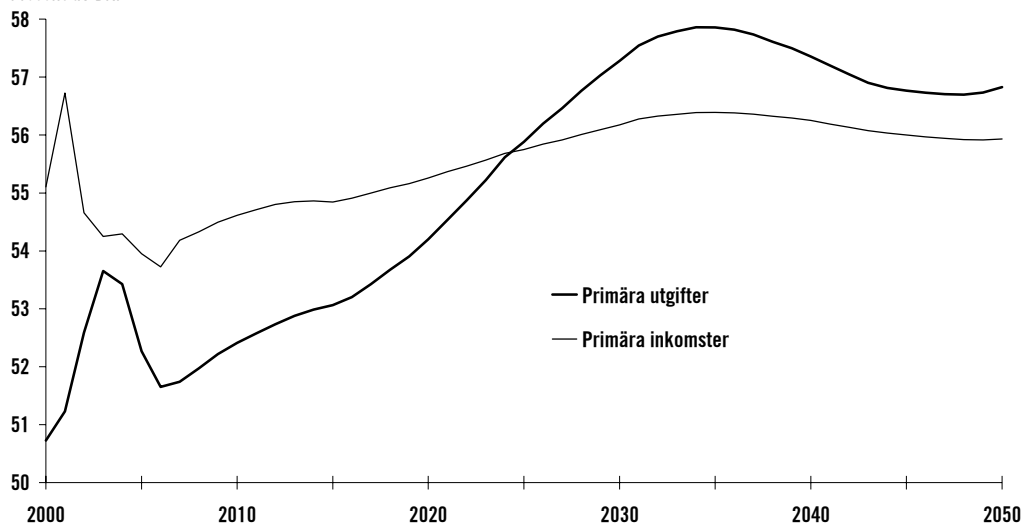
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Primära utgifter och inkomster

Mellan 2003 och 2015 beräknas de primära offentliga utgifterna, dvs. utgifterna exklusive räntor, minska med 0,6 procentenheter av BNP (se tabell 13). Den offentliga konsumtionen beräknas utifrån den efterfrågan som betingas av den demografiska utvecklingen. Detta resulterar i en total ökningstakt för konsumtionsutgifterna ungefär i paritet med BNP-tillväxten i löpande priser. Färre barn och ungdomar i skolålder gör att kostnaderna för ungdomsutbildning kan sänkas något, samtidigt som efterfrågan på sjukvård och äldreomsorg endast ökar svagt. En förutsättning för denna utveckling är att kommunerna förmår anpassa kostnaderna nedåt i verksamhetsområden där efterfrågan minskar. Även transfereringar knutna till personer under 20 år faller som andel av BNP. Däremot ökar pensionsutgifterna, vilket leder till att hushållstransfereringar som andel av BNP totalt sett ökar något. De offentliga investeringarna faller däremot som andel av BNP under hela tidsperioden. Beräkningen bygger på att investeringsvolymen ökar i takt med den offentliga konsumtionsvolymen, och att priset på investeringsvaror ökar något långsammare än den genomsnittliga prisutvecklingen i ekonomin.

Diagram 10: Primära inkomster och utgifter

Procent av BNP

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

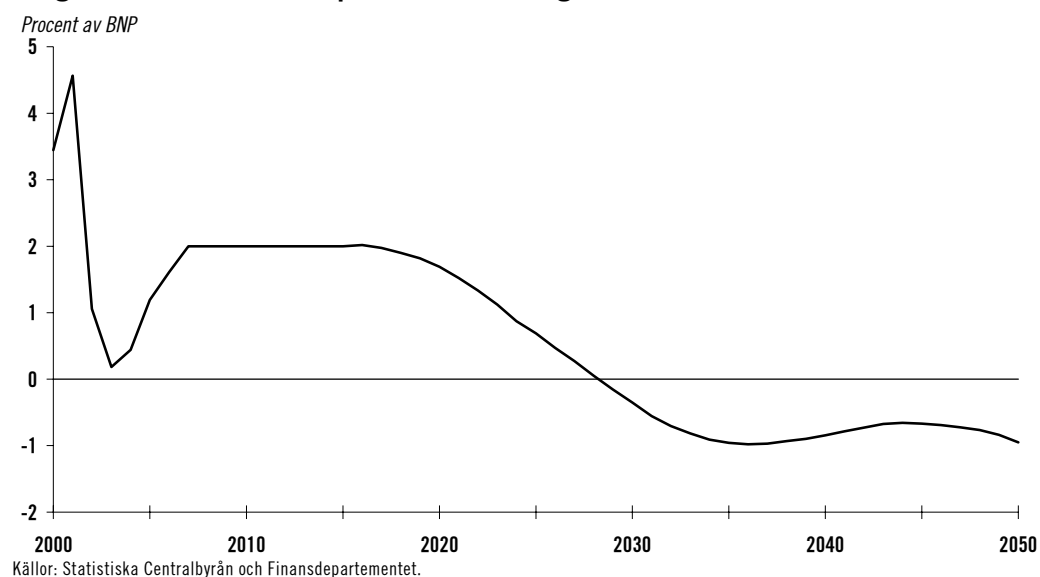
Mellan 2015 och 2050 beräknas de primära utgifterna som andel av BNP öka med närmare 4 procentenheter till följd av att andelen äldre stiger. Under mitten av 2030-talet når utgiftskvoten sin kulmen (se diagram 10). Det är huvudsakligen offentliga utgifter för sjukvård och äldreomsorg som ökar men även hushållstransfereringar i form av pensioner

växer. Samtidigt ökar den primära inkomstkvoten under beräkningsperioden till följd av stigande skattebaser (se Appendix A). Dock stiger de primära inkomsterna mindre än utgifterna uttryckt som BNP-andelar, vilket leder till en trendmässig försvagning av det finansiella sparandet.

Offentligt sparande och skuldtutveckling

Med de ovan beskrivna förutsättningarna uppstår inledningsvis ett överskott i de offentliga finanserna vilket på sikt vänds till underskott när utgiftskvoten stiger. Efter 2020 försämras det finansiella sparandet, i takt med att det demografiska utgiftstrycket ökar (se diagram 11). Mot slutet av perioden ligger inkomsterna återigen ungefär i linje med utgifterna. På så sätt jämnas finansieringen av den framtida demografiska kostnadsökningen ut över tiden. Nettot av kapitalinkomster är negativt 2004, men blir positivt under kalkylperioden eftersom nettoskulden vänds till nettotillgångar (se tabell 14).

Diagram 11: Finansiellt sparande i offentlig sektor

Den offentliga sektorns brutto- och nettoskuld faller i början av kalkylperioden när de offentliga finanserna uppvisar överskott (se diagram 12). Därefter stiger skulden åter när det finansiella sparandet försämras. Trots denna försvagning förutses vid slutet av beräkningsperioden både brutto- och nettoskulden ligga på lägre nivåer, mätt som BNP-andelar, än i utgångsläget. Utvecklingen i scenariot tyder på att den angivna inriktningen av finanspolitiken leder till långsiktigt stabila offentliga finanser (se diagram 12).

Bruttoskulden redovisas i tabell 14 enligt Maastricht-definitionen. I tabellen redovisas även en justerad bruttoskuld där även pensionssystemets tillgångar utöver statspapper har konsoliderats. Utvecklingen av den justerade bruttoskulden följer nettoskuldens utveckling (se diagram 12), men ligger på en väsentligt lägre nivå.

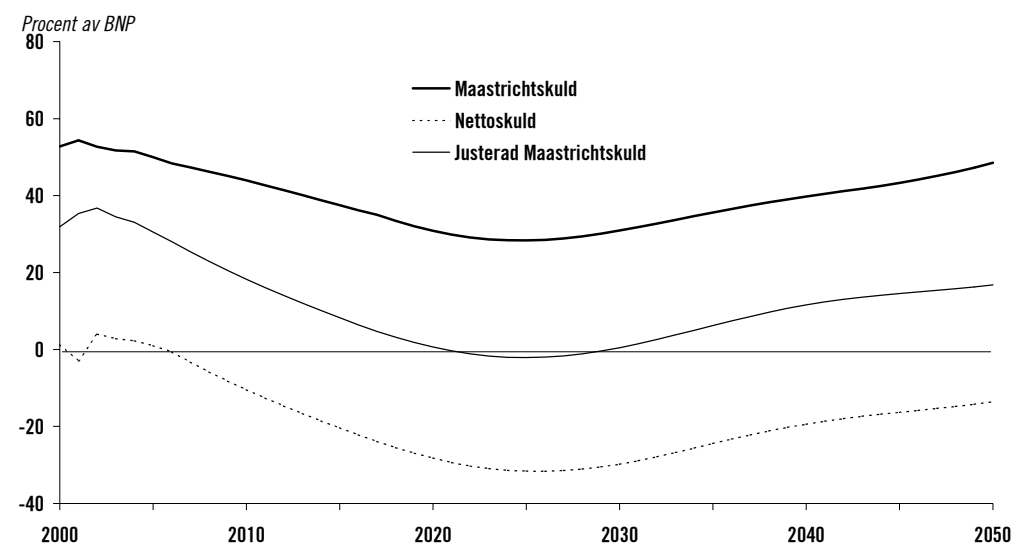
Tabell 14: Offentliga finanser

Procent av BNP

	2000	2004	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Primära inkomster	55,1	54,3	53,7	54,6	54,8	55,3	56,2	56,3	55,9
Skatter och avgifter	51,8	50,9	50,3	51,3	51,6	52,2	53,2	53,4	53,2
Övriga inkomster	3,3	3,4	3,4	3,3	3,2	3,1	3,0	2,9	2,7
Primära utgifter	50,7	53,4	51,7	52,4	53,1	54,2	57,3	57,4	56,8
Transfereringar	21,3	22,1	21,0	21,6	22,3	22,7	23,6	23,5	23,2
Konsumtion	26,8	28,2	27,7	28,1	28,3	29,3	31,8	32,3	32,4
Investeringar	2,6	3,1	3,0	2,8	2,5	2,3	1,9	1,5	1,2
Primärt finansiellt sparande	4,4	0,9	2,1	2,2	1,8	1,1	-1,1	-1,1	-0,9
Kapitalinkomster netto	-0,9	-0,4	-0,5	-0,2	0,2	0,6	0,8	0,3	-0,1
Finansiellt sparande	3,4	0,4	1,6	2,0	2,0	1,7	-0,4	-0,8	-0,9
Finansiell ställning									
Konsoliderad bruttoskuld	52,8	51,5	48,4	43,9	37,5	30,8	30,9	39,8	48,5
Justerad bruttoskuld ¹	21,2	28,2	23,4	15,5	8,2	1,7	2,1	13,5	18,9
Nettoskuld	1,4	2,3	-0,6	-10,5	-20,4	-28,2	-29,8	-19,4	-13,6

¹ Konsoliderad bruttoskuld minus pensionssystemets tillgångar utöver statspapper.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Diagram 12: Offentliga sektorns brutto- och nettoskuld

Källor: Statistiska Centralbyrån och Finansdepartementet.

Appendix A: Beräkningstekniskt appendix till kapitel VIII

I det följande redogörs mer utförligt för de beräkningsmetoder som tillämpats vid kalkylen för de offentliga finanserna under perioden 2005–2050.

Offentliga inkomster: skatter och avgifter

En schablonmässig metod för framskrivningar av offentliga sektorns inkomster är att sätta skatter och avgifter som en konstant andel av BNP. Metoden innebär i praktiken att skattereglerna antas ändras om skattebaserna inte växer i takt med BNP. De beräkningar som presenteras här bygger på ett antagande om konstanta skattesatser i förhållande till skattebaserna. Följaktligen kommer den aggregerade skattekvoten att variera då skattebaserna utvecklas på annat sätt än BNP. Denna metod avspeglar oförändrade skatteregler. Stabila skattesatser över tiden är fördelaktigt både av effektivitetsskäl och av fördelningspolitiska skäl.

Tabell A1: Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2000	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Skatter och avgifter	51,8	50,3	51,3	51,6	52,2	53,2	53,4	53,2
Hushållens direkta skatter och avgifter								
Andel av BNP	21,3	19,4	20,3	20,3	20,5	20,9	21,0	21,1
Implicit skattesats för direkta skatter	29,3	26,5	27,5	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0
Skattebasen för direkta skatter som andel av BNP	63,0	62,5	63,4	64,4	65,2	66,6	66,9	66,8
Implicit skattesats för avgifter	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
Skattebasen för avgifter som andel av BNP	46,0	45,2	45,5	45,7	46,0	46,8	47,2	47,8
Företagens direkta skatter								
Andel av BNP	2,9	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2
Implicit skattesats	10,3	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8
Skattebasen som andel av BNP	28,3	26,7	26,5	26,2	25,8	24,8	24,5	24,5
Indirekta skatter¹								
Andel av BNP	13,7	14,3	14,4	14,8	15,0	15,5	15,5	15,1
Implicit skattesats	27,9	29,7	29,6	29,4	29,2	29,1	28,9	28,8
Skattebasen som andel av BNP	49,1	48,2	48,6	50,3	51,2	53,0	53,5	52,5
Arbetsgivaravgifter och egenföretagaravgifter²								
Andel av BNP	13,9	14,2	14,3	14,3	14,4	14,6	14,7	14,9
Implicit skattesats	33,6	34,2	34,2	34,1	34,1	34,1	34,1	34,1
Skattebasen som andel av BNP	41,3	41,6	41,8	41,9	42,2	42,8	43,2	43,6

¹ Exklusive löneberoende indirekta skatter.

² Inklusiva löneberoende indirekta skatter.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

För att överskottsmålet ska uppfyllas varje enskilt år t.o.m. 2015 krävs en mindre skattehöjning 2007. Denna skattehöjning läggs schablonmässigt på hushållens inkomstskatt. Efter 2015 antas skattereglerna vara oförändrade. Trots det ökar skattekvoten (skatter och avgifter som andel av BNP) med 2,9 procentenheter under perioden 2006–2050. Orsaken är att viktiga skattebaser som lönesumma, skattepliktiga transfereringar (bl.a. pensioner) och hushållens konsumtion växer snabbare än BNP. I tabell A1 redovisas i detalj den offentliga sektorns skatter och avgifter som andel av BNP och som andel av respektive skattebas (implicit skattesats) samt skattebasens andel av BNP.

Offentliga konsumtionsutgifter

Beräkningen av de offentliga konsumtionsutgifterna bygger på ålders- och könsfördelade styckkostnader för barnomsorg, ungdomsutbildning (grundskola och gymnasium), vuxenutbildning (kommunalt vuxengymnasium och högskola), sjukvård (öppen och slutenvård) samt äldreomsorg (hemtjänst och särskilt boende). Samtliga dessa utgiftsområden skrivs volymmässigt fram med förändringen i relevant åldersgrupp för kvinnor och män. Övriga konsumtionsutgifter som framförallt består av allmän förvaltning, rättsväsende och försvar, antas följa förändringen i totalbefolkningen. Prisutvecklingen i offentlig konsumtion är en sammanvägning av löne- och prisutvecklingen med vikter som avspeglar konsumtionens sammansättning inom respektive verksamhetsområde. I beräkningarna antas att produktivitetsutvecklingen i all offentlig verksamhet är noll, vilket innebär att priset på offentlig konsumtion växer ca 1,5 procentenheter snabbare än KPI per år.

Den offentliga produktionen antas ske med samma personaltäthet som idag. Trots det måste antalet sysselsatta i den offentliga sektorn öka med 125 000 personer fram till 2020 om en expansion i takt med de demografiska behoven skall vara möjlig, och med ytterligare 315 000 personer mellan 2015 och 2050. Eftersom personalens medelålder idag är relativt hög, speciellt inom kommunsektorn, kommer rekryteringsbehoven att vara väsentligt större. Uppskattningsvis hälften av de som idag är verksamma i den offentliga sektorn kommer att lämna sin anställning under den närmaste tjugoårsperioden. Sammantaget kan närmare 800 000 personer behöva nyrekryteras till den offentliga sektorn fram till 2020. Till följd av detta betydande rekryteringsbehov samt en önskan om en jämnare könsfördelning bland de offentligt anställda kommer sannolikt löneläget att öka relativt övriga delar av ekonomin. I beräkningarna antas därför att timlöneutvecklingen i kommuner och landsting i genomsnitt kommer att vara 0,5 % snabbare än i övriga delar av ekonomin fram till 2020. Detta innebär att lönenivån i kommunsektorn förbättras med cirka 10 procentenheter relativt övriga sektorer.

Tabell A.2: Offentlig konsumtion

Procent av BNP

	2000	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Summa konsumtion	27,9	27,7	28,1	28,3	29,3	31,8	32,3	32,4
Barnomsorg	1,7	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1
Ungdomsutbildning	3,9	3,9	3,8	3,6	3,8	4,2	4,2	4,1
Vuxenutbildning	2,1	1,9	2,0	2,1	1,9	2,0	2,0	2,0
Sjukvård	6,2	6,4	6,6	6,9	7,3	8,0	8,3	8,4
Äldreomsorg	3,9	4,1	4,1	4,2	4,5	5,7	6,1	6,3
Övrig verksamhet	10,2	9,8	9,8	9,7	9,7	9,9	9,8	9,6

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Transfereringar

I kalkylerna förutsätts en viss standardsäkring av de offentliga transfereringssystemen. För en stor del av transfereringarna finns ett regelverk som automatiskt höjer utgifterna i takt med den reala tillväxten i ekonomin. Detta gäller för pensioner som räknas upp med inkomstindex, och delvis även för transfereringar som ersätter inkomstbortfall, t.ex. sjuk-

och föräldraförsäkringen. Transfereringar som saknar en automatisk standardsäkring, t.ex. barnbidrag och studiestöd, antas öka i takt med lönerna. En sådan standardsäkring motverkar den urholkning av hushållstransfereringarna som skulle ske om kalkylen enbart byggde på en prisframskrivning på så lång sikt som närmare 50 år.

Tabell A.3: Offentliga sektorns transfereringar

Procent av BNP

	2000	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Summa transfereringar	21,3	21,0	21,6	22,3	22,7	23,6	23,5	23,2
Transfereringar till hushåll	18,4	18,2	18,8	19,5	19,9	20,8	20,7	20,4
Ålderdom	8,5	8,9	9,3	10,0	10,3	10,6	10,6	9,9
Ohälsa	3,9	4,5	4,5	4,5	4,6	4,9	4,8	5,0
Barn/studier	2,4	2,2	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6
Arbetsmarknad	1,9	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3
Övrigt	1,7	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6
Transfereringar till företag	1,8	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3
Transfereringar till utland	1,1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5

Anm.: Ålderdom = r ålderspension, efterlevandepension, statliga och kommunala avtalspensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Ohälsa = sjuk- och arbetsskadeförsäkring, förtidspension och assistansersättning. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd och studiebidrag. Arbetsmarknad = ersättning vid arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning samt lönegaranti. Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Ålderspensionssystemet

I tabell A4 redovisas ålderspensionssystemets inkomster och utgifter samt dess finansiella ställning. Det finansiella sparandet försämras i takt med att pensionsutgifterna ökar till följd av ökande antal pensionärer. Trots tillväxten av dessa utgifter har ålderspensionssystemet betydande tillgångar vid utgången av beräkningsperioden.

Tabell A.4: Ålderspensionssystemet

Procent av BNP

	2000	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Inkomster	10,6	8,8	8,9	8,9	9,0	9,1	9,1	9,3
Avgifter	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8	7,0	7,0	7,1
Premiepensionsmedel	2,5	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Räntor, utdelningar m.m.	1,5	1,1	1,1	1,2	1,2	1,1	1,0	1,1
Utgifter	8,6	6,7	7,1	7,8	8,1	8,4	8,4	7,8
Pensioner	6,3	6,5	7,0	7,7	8,0	8,4	8,3	7,8
Övrigt	2,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Finansiellt sparande	2,0	2,1	1,8	1,1	0,9	0,7	0,7	1,4
Finansiella tillgångar, netto	35,6	28,0	31,8	32,9	32,6	32,3	30,2	33,6

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Demografiska förutsättningar

Den redovisade kalkylen bygger på Statistiska Centralbyråns (SCB:s) befolkningsprognos 2003 som redovisas i tabell A.5 tillsammans med de antaganden som angavs av Eurostat för Sverige i beräkningar till EU: s Kommitté för ekonomisk politik.

Födelsetalen ökar i en snabbare takt i (SCB:s) prognos för att fr.o.m. 2010 plana ut på ca 1,85 barn per kvinna, vilket är något högre än Eurostats antagande (se tabell A.5). Även

nettomigrationen beräknas av SCB bli betydligt högre än vad Eurostat antog. Dessa skillnader leder på sikt till betydande avvikelser i den beräknade totalbefolkningen. I SCB:s prognos ökar befolkningen i snabbare takt och överstiger Eurostats prognos med nära 1,4 miljoner personer år 2050. Antalet personer i yrkesverksam ålder är 0,4 miljoner fler år 2050 i SCB:s prognos. Antalet personer under 20 år är knappt 0,5 miljoner fler och antalet personer över 64 år är 0,1 miljoner fler år 2050.

Tabell A.5: Demografiska antaganden

	2000	2006	2010	2020	2030	2040	2050
SCB							
Födelseetal	1,55	1,78	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86
Medellivslängd, kvinnor	82,0	82,6	83,2	84,2	85,0	85,7	86,2
Medellivslängd, män	77,4	78,3	79,2	80,8	81,9	82,9	83,6
Nettomigration, tusental	24 600	32 900	28 300	25 200	24 500	23 700	23 300
Eurostat							
Födelseetal	1,50	1,56	1,61	1,70	1,77	1,80	1,80
Medellivslängd, kvinnor	82,0	82,4	82,8	83,5	84,3	85,1	86,0
Medellivslängd, män	77,3	77,7	78,2	79,1	80,0	81,0	82,0
Nettomigration, tusental	15 200	17 600	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000

Källor: Statistiska centralbyrån och Eurostat.

Appendix B: Tabellbilaga

Tabell B.1: Prognosförutsättningar

Årsgenomsnitt, om inget annat anges

	2002	2003	2004	2005	2006
BNP världen ¹	3,0	3,2	4,0	3,9	3,9
BNP världen, exklusive EU ¹	3,5	3,7	4,5	4,1	4,1
BNP EU-15 ¹	1,1	0,7	1,9	2,8	2,7
HIKP EU ¹	2,1	1,9	1,7	1,9	1,8
Timlön i Sverige, kostnad ¹	4,1	3,5	3,5	3,5	3,5
TCW-index	133,7	128,6	127,9	127,0	127,0
EUR/SEK ²	9,09	9,10	9,00	9,00	9,00
EUR/USD ²	1,02	1,08	1,10	1,10	1,10
Tysk 10-årsränta, årsgenomsnitt	4,8	4,2	4,8	5,3	5,4
Svensk 10-årsränta, årsgenomsnitt	5,3	4,7	5,2	5,7	5,8
Svensk 6-månaders ränta, årsgenomsnitt	4,1	3,3	3,7	4,6	4,9
Oljepris, (Brent, USD/fat)	25,1	28,6	26,0	–	–
Världsmarknadstillväxt världen, exkl. EU ¹	3,1	4,7	9,2	8,2	8,1

¹ Årlig procentuell förändring.

² Värde vid årets slut.

Källa: Finansdepartementet.

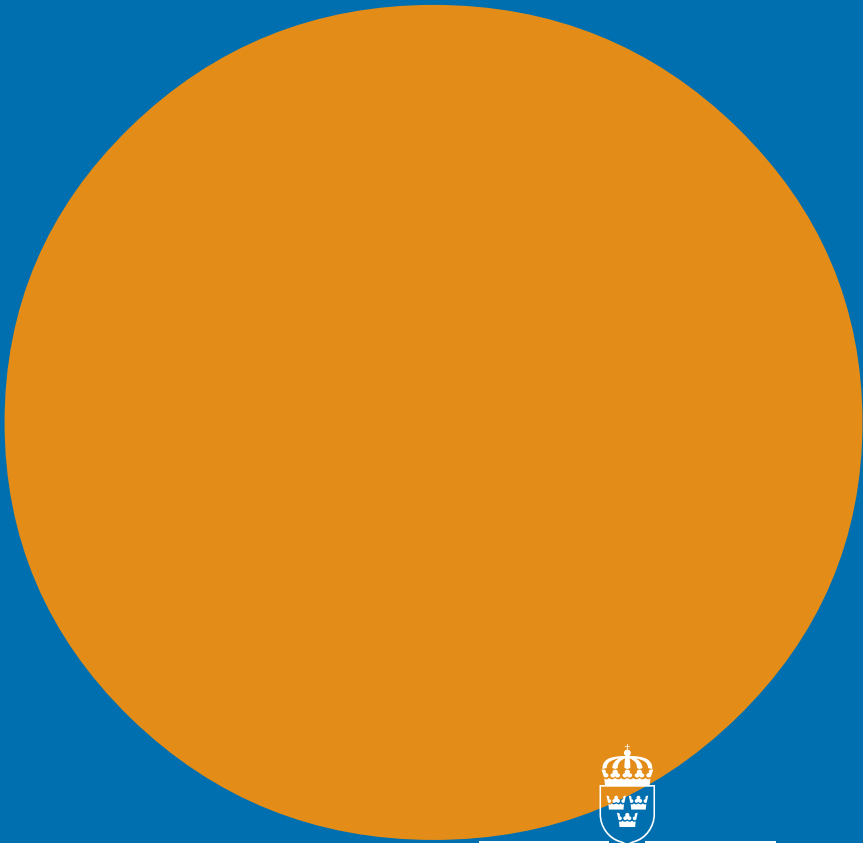
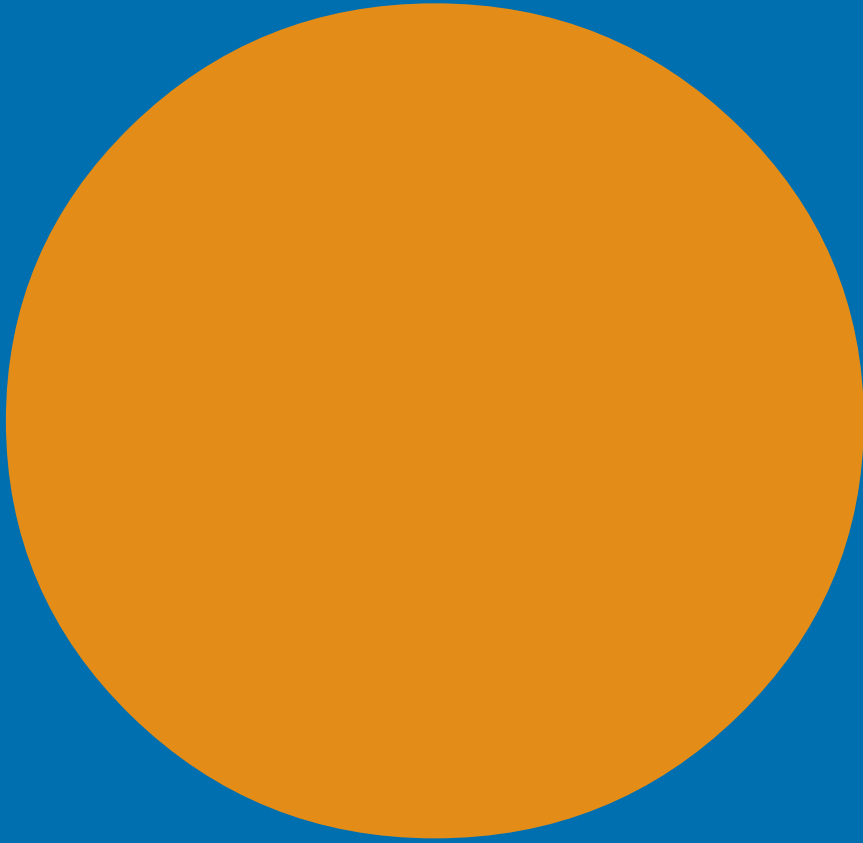
Tabell B.2: Den offentliga sektorns finanser

Procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	56,8	56,4	56,4	56,1	56,0
Skatter och avgifter	51,3	50,8	50,9	50,5	50,3
Direkta skatter	19,3	18,8	19,0	18,9	18,8
Produkt- och produktionskatter	17,1	17,4	17,3	17,2	17,1
Socialförsäkringsavgifter	14,8	14,5	14,4	14,3	14,3
Kapitalinkomster	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2
Övriga inkomster	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4
Utgifter	55,8	56,3	56,0	54,9	54,3
Transfereringar	21,5	22,2	22,1	21,3	21,0
Hushåll	18,6	19,3	18,9	18,4	18,2
Näringslivet	1,8	1,6	1,7	1,4	1,3
Utlandet	1,1	1,3	1,5	1,5	1,5
Konsumtion	28,0	28,3	28,2	28,0	27,7
Investeringar m.m.	3,1	3,1	3,1	3,0	2,9
Investeringar och lager	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2
Köp och försäljning av mark och fastigheter, netto	–0,1	–0,1	–0,1	–0,2	–0,2
Ränteutgifter	3,2	2,6	2,6	2,7	2,7
Finansiellt sparande	1,1	0,2	0,4	1,2	1,6
Primärt finansiellt sparande	2,1	0,6	0,9	1,7	2,1
Kapitalförslitning och kapitaltransfereringar, netto	2,4	2,3	2,3	0,0	0,0
Kapitalbildning	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0
Sparande, netto	1,8	0,9	1,2	4,2	4,6
Konsoliderad bruttoskuld	52,7	51,7	51,5	50,0	48,3
Nettoskuld	3,7	2,6	2,1	0,8	–0,9

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

REGERINGSKANSLIET

Finansdepartementet

www.finans.regeringen.se

Art.nr: Fi.2003.051